

ĐẠI HỌC QUỐC GIA HÀ NỘI
TRƯỜNG ĐẠI HỌC KHOA HỌC XÃ HỘI VÀ NHÂN VĂN

NGUYỄN TUYẾT NHUNG

CHỦ NGHĨA XÊ DỊCH
TRONG SÁNG TÁC CỦA NGUYỄN TUÂN
TRƯỚC CÁCH MẠNG THÁNG TÁM 1945

LUẬN VĂN THẠC SĨ VĂN HỌC
Chuyên ngành: Văn học Việt Nam

Hà Nội – 2014

**ĐẠI HỌC QUỐC GIA HÀ NỘI
TRƯỜNG ĐẠI HỌC KHOA HỌC XÃ HỘI VÀ NHÂN VĂN**

NGUYỄN TUYẾT NHUNG

**CHỦ NGHĨA XÊ DỊCH
TRONG SÁNG TÁC CỦA NGUYỄN TUÂN
TRƯỚC CÁCH MẠNG THÁNG TÁM 1945**

Chuyên ngành: Văn học Việt Nam

Mã số: 60 22 01 21

LUẬN VĂN THẠC SĨ VĂN HỌC

Người hướng dẫn khoa học: PGS.TS HÀ VĂN ĐỨC

Hà Nội – 2014

LỜI CAM ĐOAN

Tôi cam đoan những luận điểm được trình bày trong Luận văn này là kết quả của quá trình học tập và nghiên cứu của tôi. Tôi xin hoàn toàn chịu trách nhiệm trước những luận điểm khoa học mà tôi nêu ra trong Luận văn này.

Hà Nội, ngày 24 tháng 12 năm 2014

Tác giả luận văn

Nguyễn Tuyết Nhung

LỜI CẢM ƠN

Tôi xin bày tỏ lòng cảm ơn sâu sắc tới **PGS.TS Hà Văn Đức**, người thầy đã tận tình giúp đỡ tôi trong suốt quá trình nghiên cứu và hoàn thiện luận văn.

Tôi xin gửi lời cảm ơn tri ân tới các thầy cô giáo trong khoa Văn học, trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn – Đại học Quốc gia Hà Nội đã giảng dạy tôi trong suốt quá trình học tập và thực hiện đề tài.

Xin cảm ơn sự động viên, quan tâm giúp đỡ của những người thân trong gia đình, bạn bè và đồng nghiệp đã luôn ở bên tôi trong suốt quá trình học tập và thực hiện đề tài.

Dù đã có nhiều cố gắng, song chắc chắn luận văn *Chủ nghĩa xê dịch trong sáng tác của Nguyễn Tuân trước Cách mạng tháng Tám 1945* không tránh khỏi những thiếu sót. Vì vậy, tôi mong muốn nhận được sự góp ý chân thành của thầy cô và các bạn. Tôi hi vọng những nghiên cứu đặt ra trong luận văn sẽ trở thành nguồn tư liệu có giá trị đối với việc dạy học tác phẩm văn chương của nhà văn Nguyễn Tuân.

Xin trân trọng cảm ơn!

Hà Nội, tháng 12 năm 2014

Tác giả luận văn

Nguyễn Tuyết Nhung

MỤC LỤC

MỞ ĐẦU	7
1. Lí do lựa chọn đề tài.....	7
2. Lịch sử vấn đề	9
3. Đối tượng, phạm vi, mục đích nghiên cứu.....	Error! Bookmark not defined.
4. Phương pháp nghiên cứu.....	Error! Bookmark not defined.
5. Những đóng góp của Luận văn	Error! Bookmark not defined.
6. Cấu trúc của Luận văn.....	Error! Bookmark not defined.
CHƯƠNG 1. CHỦ ĐỀ XÊ DỊCH TRONG HÀNH TRÌNH SÁNG TÁC CỦA NGUYỄN TUÂN	Error! Bookmark not defined.
1.1. Chân dung một nhà văn độc đáo, tài hoa	Error! Bookmark not defined.
1.2. Hành trình sáng tác và những tác phẩm chính về đề tài xê dịch... Error!	Bookmark not defined.
1.2.1. Hành trình sáng tác của một cuộc đời phong phú..... Error!	Bookmark not defined.
1.2.2. Những tác phẩm chính về đề tài xê dịch ... Error!	Bookmark not defined.
1.3. Đề tài chủ nghĩa xê dịch trước Cách mạng tháng 8 - 1945..... Error!	Bookmark not defined.
1.3.1. Giới thuyết..... Error!	Bookmark not defined.
1.3.2. Những yếu tố ảnh hưởng đến lối sống và đề tài xê dịch..... Error!	Bookmark not defined.
1.3.3. Quan niệm về xê dịch	Error! Bookmark not defined.
CHƯƠNG 2. NHỮNG CẢM HỨNG LỚN TRONG ĐỀ TÀI XÊ DỊCH CỦA NGUYỄN TUÂN TRƯỚC CÁCH MẠNG THÁNG TÁM Error! Bookmark not	

2.1. Cảm hứng về cảnh sắc thiên nhiên.....	Error! Bookmark not defined.
2.1.1. Cảnh sắc đất nước quê hương	Error! Bookmark not defined.
2.1.2. Cảnh sắc những miền đất lạ	Error! Bookmark not defined.
2.2. Cảm hứng về con người	Error! Bookmark not defined.
2.2.1. Quan điểm nghệ thuật của Nguyễn Tuân về con người.....	Error!
Bookmark not defined.	
2.2.2. Các kiểu người giang hồ xê dịch...	Error! Bookmark not defined.
CHƯƠNG 3. CHỦ NGHĨA XÊ DỊCH NHÌN TỪ NHỮNG PHƯƠNG THỨC NGHỆ THUẬT	Error! Bookmark not defined.
3.1. Xây dựng thành công những biểu tượng độc đáo về xê dịch	Error!
Bookmark not defined.	
3.1.1. Biểu tượng thiên nhiên	Error! Bookmark not defined.
3.1.2. Biểu tượng hành động, ngôn ngữ..	Error! Bookmark not defined.
3.1.3. Biểu tượng sự vật, đồ vật	Error! Bookmark not defined.
3.2. Sử dụng thể loại tùy bút	Error! Bookmark not defined.
3.2.1. Nguyễn Tuân gắn bó với thể loại tùy bút	Error! Bookmark not defined.
defined.	
3.2.2. Tùy bút thể hiện thành công đề tài xê dịch ..	Error! Bookmark not defined.
defined.	
3.2.3. Tùy bút xê dịch chứa đựng thông tin phong phú, đậm yếu tố tự sự và giàu chất thơ.....	Error! Bookmark not defined.
3.3. Lối hành văn tài hoa, uyên bác	Error! Bookmark not defined.
3.4. Vẻ đẹp ngôn ngữ, nghệ thuật từ pháp ..	Error! Bookmark not defined.
KẾT LUẬN	Error! Bookmark not defined.
TÀI LIỆU THAM KHẢO	11

MỞ ĐẦU

1. Lí do lựa chọn đề tài

Nguyễn Tuân (1910 - 1987), là một tác gia lớn của văn học hiện đại Việt Nam, “là một trong mấy nhà văn lớn mở đường, đắp nền cho văn xuôi Việt Nam thế kỷ XX” (Nguyễn Đình Thi), đồng thời cũng là một trong những hiện tượng phức tạp của văn học. Ông là một cây bút có sức hút kì lạ, có cách viết độc đáo lôi cuốn. Đọc Nguyễn Tuân độc giả cảm nhận được những nét đặc biệt, mới mẻ, không bị hoà lẫn vào những cái lờ mờ, không màu sắc. Trong hơn 50 năm cầm bút, với tinh thần lao động nghệ thuật nghiêm túc, ông đã để lại một di sản văn học đồ sộ, với nhiều thể loại từ tiểu thuyết, truyện ngắn, phóng sự, tùy bút... làm phong phú, đa dạng cho văn học hiện đại Việt Nam.

Nguyễn Tuân còn là một định nghĩa về người nghệ sĩ tài hoa. Ông viết văn với phong cách lạ, “ngông”, uyên bác, là bậc thầy trong việc sáng tạo và sử dụng tiếng Việt. Nói đến Nguyễn Tuân là nói đến một giá trị hiển nhiên, gọi nhắc một vùng trời riêng, xôn xao thanh âm ngôn ngữ dân tộc. Sáng tác của ông tồn tại vừa như những giá trị thẩm mỹ độc lập vừa gợi ý, kích thích tìm tòi, sáng tạo nên các giá trị mới. Có thể nói trong suốt cuộc đời, bằng ngòi bút điêu luyện, Nguyễn Tuân đã làm cho cái đẹp thăng hoa. Ông là nhà văn duy mỹ, có quan niệm nghiêm túc về văn chương nghệ thuật: là nhà văn thì phải để lại một dấu ấn độc đáo, không giống ai trong cuộc đời. Sinh thời, Nguyễn Tuân từng ao ước không ai giống được mình, khi chết là đem theo nguyên cáo, nguyên bản không để lại một bản sao nào ở đời. Ông đến với cuộc đời, đến với làng văn để đóng một dấu ấn lạ, đem đến một luồng gió mới rồi đột ngột biến mất. Không giống tiền nhân, chẳng có hậu duệ, ông là người cực đoan, hết mình, đã đẩy sự độc đáo lên thành chủ nghĩa độc đáo.

Giống như một số nhà văn, nhà thơ lớn cùng thời như Tô Hoài, Xuân Diệu, Huy Cận, Chế Lan Viên... Nguyễn Tuân có hai chặng đường sáng tác,

trước và sau Cách mạng. Chặng đường nào cũng thành công, đều có những thành tựu nổi bật, những cống hiến nghệ thuật lớn lao cho nền văn học hiện đại của dân tộc. Trước Cách mạng, Nguyễn Tuân say mê đi tìm hạnh phúc trong chủ nghĩa xê dịch, trong quá khứ Nho giáo đẹp đẽ, đôi khi lại là tìm quên trong truy lạc. Sau Cách mạng, nhà văn lại hăm hở hoà mình vào cuộc sống muôn màu muôn sắc của nhân dân. Người đọc luôn bắt gặp một Nguyễn Tuân đầy cá tính với những trang văn độc đáo, tinh thần lao động nghệ thuật công phu, nghiêm túc trên hành trình đi khám phá tìm hiểu cái đẹp. Văn Nguyễn Tuân còn là một lối văn kén đọc giả, *chỉ người ưa suy xét đọc Nguyễn Tuân mới thấy thú vị, vì văn Nguyễn Tuân không phải thứ văn để người nông nổi thưởng thức* (Vũ Ngọc Phan).

Là một nhà văn tài hoa, người đọc mến Nguyễn Tuân về tài nhưng còn trọng về nhân cách. Mặc dù những sáng tác của ông coi trọng tính thẩm mỹ cao nhưng Nguyễn Tuân không phải là người theo chủ nghĩa hình thức. Các tác phẩm của ông bộc lộ quan niệm Tài phải đi với Tâm. Đó là Thiên lương trong sạch, là lòng yêu thiên nhiên yêu nước thiết tha, là nhân cách cứng cỏi trước uy quyền phi nghĩa và đồng tiền phàm tục.

Xê dịch là một đề tài quen thuộc, chiếm một mảng quan trọng của sáng tác Nguyễn Tuân. Đề tài này phù hợp với tâm hồn lãng mạn, tự do, phóng túng, ghét sự gò bó của nhà văn. Đọc những sáng tác này người đọc vô cùng thích thú, như được nhập cuộc trong những cuộc du hí hấp dẫn qua những miền đất lạ, khám phá cảm giác mới mẻ, lạ lẫm trước phong cảnh, phong tục, con người; thấy rõ hơn những tâm tư sâu kín của tác giả và thêm yêu mến thiên nhiên, con người của đất nước quê hương.

Mặc dù có nhiều công trình nghiên cứu và bài viết về Nguyễn Tuân nhưng chúng tôi nhận thấy chưa có công trình nào đi sâu nghiên cứu vấn đề ***Chủ nghĩa xê dịch trong sáng tác của Nguyễn Tuân trước Cách mạng tháng Tám 1945***. Là một giáo viên phổ thông, chương trình dạy ở Nhà trường

có hai tác phẩm tiêu biểu cho hai chặng đường sáng tác của nhà văn, đó là truyện ngắn *Chữ người tử tù* (trích trong *Vang bóng một thời*) và tùy bút *Người lái đò Sông Đà* (trích tùy bút *Sông Đà*). Nhưng để hiểu thấu đáo cái hay cái đẹp của từng trang viết, từng đặc trưng thể loại văn Nguyễn Tuân đến học sinh phổ thông không phải là dễ dàng. Bản thân tôi luôn hứng thú, yêu mến những trang viết tài hoa và phong cách độc đáo của ông. Đi sâu tìm hiểu về đề tài này, tôi có cơ hội bổ sung, trau dồi kiến thức về Nguyễn Tuân thêm phong phú, vững vàng; hiểu hơn về một nhà văn mà tôi luôn yêu mến, kính trọng cũng như mang lại có cái nhìn rộng mở hơn khi dạy các tác phẩm của ông trong nhà trường.

2. Lịch sử vấn đề

Hơn một nửa thế kỷ qua, từ khi Nguyễn Tuân xuất bản tác phẩm đầu tay *Một chuyến đi* cho đến hôm nay, văn chương và con người của ông luôn trở thành đề tài gây sự chú ý cho người đọc nói chung và cho các nhà nghiên cứu nói riêng. Đã có rất nhiều công trình đi sâu nghiên cứu về cuộc đời, con người và các sáng tác của ông trước và sau Cách mạng tháng Tám 1945.

2.1. Những bài báo, công trình nghiên cứu về Nguyễn Tuân nói chung

Là một nhà văn lớn tài hoa, độc đáo, là một hiện tượng văn học phức tạp, nên sáng tác của Nguyễn Tuân thu hút sự chú ý, quan tâm mạnh mẽ của các nhà nghiên cứu như Giáo sư Nguyễn Đăng Mạnh, Giáo sư Phan Cự Đệ, Giáo sư Trương Chính, Giáo sư Phong Lê, nhà văn Vũ Ngọc Phan, nhà nghiên cứu Vương Trí Nhàn, Ngọc Trai, Nguyễn Thị Thanh Minh, Hoài Anh, Nguyễn Thành, Lê Quang Trang, PGS.TS Hà Văn Đức, PGS.TS Tôn Thảo Miên, ...

Những bài viết nghiên cứu về cuộc đời và tác phẩm nói chung. Ở nhóm này, tập trung các bài viết của các nhà phê bình nghiên cứu như Giáo sư Nguyễn Đăng Mạnh với *Con đường Nguyễn Tuân đi đến với bút ký chống Mỹ*. Nhà nghiên cứu Vương Trí Nhàn với bài *Nhà văn Nguyễn Tuân, Nguyễn*

Tuân - huyền thoại một thời. Nguyễn Trung Thành với *Nguyễn Tuân, người săn tìm cái đẹp.* Nguyễn Thị Thanh Minh với *Nguyễn Tuân và cái đẹp...*

Những bài viết về phong cách Nguyễn Tuân qua một số tác phẩm cụ thể. Ở nhóm này, có một số bài viết cụ thể sau: *Đọc lại Vang bóng một thời* của nhà văn Thạch Lam, *Tác phẩm Chùa Đàn* của Giáo sư Hoàng Như Mai, *Cái thật và cái tài hoa trong Chữ người tử tù* của Nguyễn Ngọc Hóa, *Đọc Sông Đà của Nguyễn Tuân* của Trương Chính, *Hà Nội ta đánh Mỹ giỏi* của Hoài Anh...

Những bài viết ghi lại những hồi ức kỷ niệm về Nguyễn Tuân. Ở nhóm này có thể kể đến những bài viết của vợ nhà văn, của bạn bè viết về người chồng, người chú, người bạn và người thầy của mình. Đây là những bài viết bộc lộ những cảm xúc rất thật, rất chân thành về nhân cách và tài năng của Nguyễn Tuân. Hồi ức của họ là một trong những tư liệu quý giá nhất về nhà văn.

Những bài nghiên cứu về tùy bút Nguyễn Tuân: bài viết của Giáo sư Phong Lê *Nguyễn Tuân trong tùy bút*; Giáo sư Nguyễn Đăng Mạnh có bài *Thế tài tùy bút của Nguyễn Tuân* (Trích trong lời giới thiệu cuốn *Tuyển tập Nguyễn Tuân*, tập một, NXB Văn học 1981). Đó làm rõ mối quan hệ giữa thể văn tùy bút với sự nghiệp sáng tạo nghệ thuật và dấu ấn độc đáo cũng như sở trường của nhà văn Nguyễn Tuân. Nguyễn Đăng Mạnh đã khẳng định “cá tính và phong cách của Nguyễn Tuân tự tìm đến thể tài tùy bút như là một tất yếu”. Trong văn học, có lẽ đây là thể tài chủ quan nhất và tự do nhất”. PGS.TS Hà Văn Đức có bài *Tùy bút của Nguyễn Tuân sau Cách mạng Tháng Tám* (Một số đặc điểm thể loại) in trong tập *Năm mươi năm văn học Việt Nam sau Cách mạng Tháng Tám* (NXB Đại học Quốc gia Hà Nội 1996) đã đưa ra nhiều đánh giá và nhận định sâu sắc về những đặc điểm của tùy bút Nguyễn Tuân xét về mặt thể loại...

TÀI LIỆU THAM KHẢO

A. Tác phẩm văn học

1. Nguyễn Tuân, *Toàn tập*, tập I, NXB Văn học, Hà Nội - 2000.
2. Nguyễn Tuân, *Toàn tập*, tập II, NXB Văn học, Hà Nội - 2000.
3. Nguyễn Tuân, *Toàn tập*, tập III, NXB Văn học, Hà Nội - 2000.
4. Nguyễn Tuân, *Toàn tập*, tập IV, NXB Văn học, Hà Nội - 2000.
5. Nguyễn Tuân, *Toàn tập*, tập V, NXB Văn học, Hà Nội - 2000.
6. Nguyễn Tuân, *Tác phẩm văn học được giải thưởng Hồ Chí Minh*, Quyển I, NXB Văn học – 2006.
7. Nguyễn Tuân, *Tác phẩm văn học được giải thưởng Hồ Chí Minh*, Quyển II, NXB Văn học – 2006.
8. Nguyễn Tuân, *Cảnh sắc và hương vị đất nước*, NXB Tác phẩm mới, Hà Nội 1998.

B. Sách nghiên cứu, lí luận phê bình

9. Lại Nguyên Ân – Bùi Văn Trọng Cường, *Từ điển văn học Việt Nam*, NXB Giáo dục, 1995
10. Phan Cự Đệ, *Văn học lãng mạn Việt Nam 1930 – 1945*, NXB Giáo dục, 1999.
11. Phan Cự Đệ - Trần Đình Hượu - Nguyễn Trác - Nguyễn Hoàn Khung - Hà Văn Đức, *Văn học Việt Nam 1900 – 1945*, NXB Giáo dục, 1999.
12. Phan Cự Đệ, *Văn học Việt Nam thế kỉ XX – Những vấn đề lịch sử và lí luận*, NXB Giáo dục, 1992.
13. Hà Minh Đức (chủ biên), *Lý luận văn học*, NXB Giáo dục, 2001.
14. Hà Văn Đức, *Tùy bút của Nguyễn Tuân sau Cách mạng Tháng Tám* (Một số đặc điểm thể loại) in trong tập *Năm mươi năm văn học Việt Nam sau Cách mạng Tháng Tám*, NXB Đại học Quốc gia Hà Nội, 1996.
15. Lê Bá Hán- Trần Đình Sử - Nguyễn Khắc Phi (đồng chủ biên), *Từ điển thuật ngữ văn học*, NXB Giáo dục, 2007.
16. Tôn Thảo Miên (tuyển chọn và giới thiệu), *Nguyễn Tuân - về tác gia và tác phẩm*, NXB Giáo dục, 1998.

17. Nguyễn Đăng Mạnh, *Nguyễn Tuân – một phong cách độc đáo và tài hoa*, in trong “Nhà văn Việt Nam hiện đại, chân dung và phong cách”, NXB Trẻ, 2005.
18. Nguyễn Đăng Mạnh, *Lời giới thiệu Tuyển tập Nguyễn Tuân*, Hà Nội 1981.
19. Nguyễn Xuân Nam, *Từ điển văn học*, NXB Thế giới, 2004.
20. Vương Trí Nhàn, Nguyễn Tuân và thể tùy bút, Tạp chí văn học số 6, 1997.
21. Vương Trí Nhàn, *Nguyễn Tuân như một con người thời đại*, Lời giới thiệu viết cho Quê hương, truyện dài của Nguyễn Tuân, NXB Hải Phòng, 1996.
22. Vũ Ngọc Phan, *Nhà văn hiện đại*, tập 1, NXB Văn học, 1998.
23. Hoàng Phê (chủ biên), *Từ điển Tiếng Việt*, NXB Đà Nẵng, 2008.
24. Phan Trọng Luận (chủ biên), *Ngữ văn 10*, Tập 1, NXB Giáo dục Việt Nam, 2011.
25. Nhiều tác giả, *50 năm Văn học Việt Nam sau cách mạng tháng Tám*, NXB Đại học Quốc gia Hà Nội, 1999.

C/ Webside

26. Hàm Đan, *Nguyễn Tuân, nhà văn Hà Nội tài hoa*
<http://www.qdnd.vn/qdndsite/vi-vn/61/43/ha-noi-thu-do-cua-chung-ta/nguyen-tuan-nha-van-ha-noi-tai-hoa/293146.html>
27. Vương Trí Nhàn, *Nguyễn Tuân*
<http://vuongtrinhan.blogspot.com/2010/07/nguyen-tuan.html>
28. Vương Trí Nhàn, *Nguyễn Tuân : Một định nghĩa về người cầm bút*,
http://vuongdangbi.blogspot.com/2008/10/nguyn-tun_11.html
29. Tô Hoài, Hồi kí *Cát bụi chân ai*,
<http://music.vietfun.com/trview.php?ID=1582&cat=15>
30. Tô Hoài, Hồi kí *Những gương mặt - Chân dung văn học* (1988)
<http://vnthuquan.net/truyen/truyen.aspx?tid=2qtqv3m3237nmn4n0n4n31n343tq83a3q3m3237nvn>

31. Tô Hoài, Hồi kí *Chiều chiều* (1999)
<http://vnthuquan.net/truyen/truyen.aspx?tid=2qtqv3m3237n1n2nqn31n343tq83a3q3m3237nvn>
32. Thụy Khuê, *Thị pháp Nguyễn Tuân*,
<http://thuykhue.free.fr/stt/n/nguyentuan.html>
33. Từ điển Bách khoa toàn thư mở, *Nguyễn Tuân*,
http://vi.wikipedia.org/wiki/Nguy%E1%BB%85n_Tu%C3%A2n
34. Từ điển Bách khoa toàn thư mở, *Nhà văn Pháp A. Gide*
http://vi.wikipedia.org/wiki/Andr%C3%A9_Gide
35. Từ điển Bách khoa toàn thư mở, *Nhà triết học Đức Friedrich Nietzsche*
http://vi.wikipedia.org/wiki/Friedrich_Nietzsche
36. Từ điển Bách khoa toàn thư mở, *Lý Bạch*
http://vi.wikipedia.org/wiki/L%C3%BD_B%E1%BA%A1ch
37. Từ điển Bách khoa toàn thư mở, *Tản Đà*
http://vi.wikipedia.org/wiki/T%E1%BA%A3n_%C4%90%C3%A0
38. Từ điển Bách khoa toàn thư mở, *Linh lê dương*,
http://vi.wikipedia.org/wiki/L%C3%AA_d%C6%B0%C6%A1ng_Ph%C3%A1p
39. Nguyễn Đăng Mạnh, *Nguyễn Tuân, một phong cách độc đáo và tài hoa*,
<http://nico-paris.com/tin-tuc-232/nguyen-tuan---mot-phong-cach-doc-dao-va-tai-hoa.vhtm>
40. Đỗ Ngọc Yên, *Nhà văn Nguyễn Tuân: Ông vua tùy bút thích “xê dịch” và “ghét” phê bình*,
<http://vanhocquenha.vn/vi-vn/113/51/ong-vua-tuy-but-thich-xe-dich-va-ghet-phe-binh-/119541.html>
41. Hoàng Yến, *Nguyễn Tuân - Bậc thầy sử dụng ngôn ngữ tiếng Việt*
<http://hanoi.vietnamplus.vn/Home/Nguyen-Tuan--Bac-thay-su-dung-ngon-ngu-tieng-Viet/20107/2092.vnplus>